

סוגיה טו: הוספה על המינים והוספה על הכמות – דיון באיסור בל תוסיף

רקע

סוגיית בל תוסיף היא סוגיה נרחבת מאוד. אנו נדון בה בעיקר בהקשר לארבעת המינים.

מקורות

- א. לד: "מתני' ר' ישמעאל אומר... חד ולא קטום לא שכיח"
- ב. סנהדרין פח: "אמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא [זקן ממרא] אינו חייב... גרוע ועומד הוא" לא-לא: "והתניא ארבעת מינים שבלולב... והאי לחודא קאי קמ"ל"
- ג. תוס' סוכה לא: ד"ה הואיל, תוס' סנהדרין ד"ה אי רי"ף טז: יז. "תניא ארבעה מינים שבלולב... דקיימא לן לולב אין צריך אגד" ר"ן טז: באלפס ד"ה תניא ד' מינים
- רא"ש סי' יד, "...ומעלי הדס יביאו הרבה לעשות סוכה"
- ד. רמב"ם הל' לולב פ"ז ה"ז והשגת הראב"ד
- ה. שו"ע סי' תרנא סע' יג-טו ומשנה ברורה [בעיקר: ס"ק נט-ס]

חידושי הריטב"א לא. ד"ה והתניא, לא: ד"ה אמר מר

והתניא ד' מינים שבלולב כשם שאין פוחתין מהם כך אין מוסיפין עליהם. יש מפרשים אין מוסיפין עליהם ואפילו ממינם, והא ליתא דאפילו לרבי יהודה דאמר לולב צריך אגד ולא אמרין האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי וכל שכן לרבנן דסברי לולב אין צריך אגד והאי לחודיה קאי דליכא משום בל תוסיף, והטעם שלא נתנה תורה באחד מארבע מינים שיעור למעלה אלא למטה שלא יפחות מלולב אחד ומשתי ערבות ומג' הדסים למאן דבעי שלשה ואתרוג אחד ובהכי סגי לה ואם רצה להוסיף מוסיף, והא דאמרין לקמן (ל"ה א') גבי אתרוג ואימא פלפלין ופרקינן משום דלא אפשר היכי ליעבוד לינקוט חדא לא מינכרא מילתא לינקוט תרי ותלת פרי אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלוש פירות, הכי פירושו דרחמנא אמר דבפרי אחד סגי ויוצא ידי חובתו ולא בעינן שנים ושלושה ואלו בפלפלין אינו יוצא אלא בשנים ושלוש, ויש ראייה לדברינו מדאמר להו שמואל להנהו דמזבנו אסא (ל"ד ב') אשוו וזבינו ואי לא דרישנא לכו כרבי טרפון דמכשר בג' קטומין, ואקשינן ולדרוש להו כרבי עקיבא דסבר דהדס אחד ומדאקשינן דלדרוש כרבי עקיבא דמכשר בחדא, אלמא הלכתא כרבי עקיבא כדבעינן למימר קמן ואפילו הכי קא מהדר שמואל לשלשה שאינן קטומין ואמר להו אשוו וזבינו אלמא אע"ג דסגי בהדס אחד לדין תורה אם רצה להוסיף עליו משום נוי מוסיף וליכא משום בל תוסיף, ולא נחית בהא משום דלולב אין צריך אגד והאי לחודיה קאי דאם כן הוה אסרינן מדרבנן כדאסרינן בשאר מינין כדלקמן, אלא ודאי משום דלא נתנה בהם תורה שיעור למעלה, כנ"ל. ומצינו שדורשין (מנחות ל"ט ב') לענין ציצית גדיל גדילים הרי כאן ד' ואע"פ כן מוסיפין עליהן כדאמרין התם בפרק הקומץ (מ"א ב') כאן בטלית בת ארבע כאן בטלית בת שמנה, ולישנא נמי מוכח הכי דקתני אין מוסיפין עליהן כלומר מינין אחרים שיהו חמשת

המינין כשם שאין פוחתין מהם שיהו שלשה דהשתא במינין איירינן דקתני מינין שבלולב ולא איירינן בשיעורא.

נמצאת למד שמוסיפין בכל מין ומין כמו שירצו וכן נהגו העולם בהדס וערבה לפי שהוא נוי ולא נהגו להוסיף בלולב ואתרוג לפי שאינו דרך נוי, ונהגו במקצת מקומות להוסיף בהדס כדי לנאותו מאותו הדס שוטה דלא קיימי תלתא בחד קינא וכן רבותי עושין מעשה, ולבי מפקפק בדבר דכיון דפסול (במין אחר) כמין אחר דמי וכי היכי דגזור רבנן שלא להוסיף מין אחר דלמא אתי למסרך הכי נמי איתא למגזר בהא דגזירה דשכיחא היא שרוב בני אדם אין מדקדקין בין עבות להדס שוטה.

אמר מר כשם שאין פוחתין מהם כך אין מוסיפין עליהם פשיטא מהו דתימא האי לחודיה קאי והאי לחודי' קאי קמ"ל. איכא למידק מהא דאמרינן בפרק אלו הם הנחנקין (סנהדרין פ"ח ב') והרי לולב שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים ואין מוסיפים עליהם ואם הוסיף גורע, ואמרינן מאי קא סבר אי קסבר לולב צריך אגד גרוע ועומד הוא ואי קסבר לולב אין צריך אגד האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, ואמרינן נמי לעיל כיון דאמר רבי יהודה לולב צריך אגד אי מייתי מינא אחרינא הוה להו חמשה מינין, אלמא לרבנן דאמרי לולב אין צריך אגד לא הוה חמשה דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, ובתוספות תירצו דודאי אפילו לרבנן עובר על המין החמישי משום בל תוסיף ולגבי הא לא אמרינן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, כענין כהן עולה לדוכן ומוסיף ברכה אחת משלו עובר משום בל תוסיף (ר"ה כ"ח ב'), והישן בשמיני לוקה אע"ג דכל יום ויום לחודיה קאי, אלא דלרבנן נהי דעובר על החמישי משום בל תוסיף לא אמרינן בשאר המינין שהוא גרוע ועומד כיון שאין צריך אגד והאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי והרי קיים מצותו כראוי אלא שעובר משום בל תוסיף לרבנן כשנוטל אותו מין דרך גדילתו, אבל באוגד לולב שלא במינין כיון שאינו נוטל אותו מין בדרך גדילתו הרי אינו נוטל אותו בדרך מינין, שאין יוצאין בהם אלא כדרך גדילתם ולפיכך אינו עובר בו לרבנן משום בל תוסיף כדאמרינן לעיל, אבל לרבי יהודה כיון דלולב צריך אגד והאגד הוא מכלל המצוה יש בו משום בל תוסיף ואם הוסיף גורע ולא יצא ידי חובתו והיינו ההיא דלעיל.

ובדבריהם [קשה] מה שנהגו להוסיף בהדס וערבה ולא חששו משום בל תוסיף אמאי, דהא אע"ג דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי לרבנן אין זה מציל מבל תוסיף, וכי תימא דבכל שהוא ממינו ליכא משום בל תוסיף, הא ליתא דהא אמרינן התם אי הכי תפילין נמי אי דאיתא ביתא אחרינא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, ואמרינן נמי במסכת ר"ה פרק ראווה (כ"ח ב') שהניתינן במתן אחד שנתנן במתן ארבע שיש בו משום בל תוסיף, ומכאן יש לי ראייה גמורה שאפילו במין אחד יש בו משום בל תוסיף, ואם כן לרבנן בעלי התוספות למה מוסיפים בהדס וערבה ושמואל נמי היכי מוסיף בהדס כדאוכחנא לעיל, והא לא קשיא לי כלל לפום מאי דכתיבנא דבארבעה מינין לא נתנה בהן תורה שיעור למעלה והרשות בידו להוסיף כמו שירצה אבל כשהוסיף מינין אחרים יש בו משום בל תוסיף, ומ"מ עדיין קשה לדבריהם מה שנהגו להוסיף הדס שוטה והוא כמין אחר, וי"ל דלרבנן ליכא משום בל תוסיף אלא כשאינו לנוי אבל כל שהוא לנוי בעלמא אין בו משום בל תוסיף ואפילו בדרך גדילתו, ואפשר שהמנהג שלא כדעת התוספות, והשתא דהכי הוא כל שנתנה תורה שיעור יש בו משום בל תוסיף אע"ג דהאי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי וכדאמרינן הכא ובכהן שעולה לדוכן.

ומה שתוקעין בר"ה יותר מט' תקיעות שאמרה תורה מתקנתא דרבי אבהו בקסרין הא אמאי, דאע"ג דכל תקיעה באנפי נפשה קיימא איכא משום בל תוסיף, וי"ל דכיון שאין עושין כן משום תוספת

אלא מן הספק שמא לא יצאו בראשונות שוב אין כאן משום בל תוסיף אבל אם בא לתקוע ד' סימנים כדי לעשות ד' תרועות שאמרה תורה הרי הוא עובר משום בל תוסיף. אלא דאכתי קשיא לי הא דאמרינן התם בפ"ק (ט"ז א') אמר רב יצחק מפני מה תוקעין ומריעין כשהם יושבים וחוזרין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב את השטן, והא התם דנפקי ידי חובתם בין בתקיעות שמיושב בין בתקיעות שמעומד, וכדמוכח ממתניתין דמי שבירך ואחר כך נתמנה לו שופר וגמרא דעלה וכדכתיבנא, ואפילו הכי עבדי להו תרי זמני כדי לערבב את השטן, ואמאי והא איכא משום בל תוסיף כיון דאמרת דלא אמרינן בהא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, וי"ל דליכא משום בל תוסיף אלא שמוסיף חלק אחד במצוה, שמוסיף במנינן או בשיעורן, שנתנה תורה והקפידה בו בין למטה בין למעלה כשמוסיף בסימן תרועה או תקיעה או שמוסיף (בסימנים) [במנין], אבל כל שהוא עושה מצותו כדרך שאמרה תורה וחוזר וכופל את הכל מפני הדור מצוה וכדי לערבב את השטן אין בזה משום בל תוסיף אלא אם כן הקפיד הכתוב בפירוש שלא לכפלו, וכענין שמצינו בכהן שעולה לדוכן שאינו מצווה אלא לברך פעם אחת כדאמרינן התם בפרק ראווה דאי בעי מצלי ואי לא בעי לא מצלי לומר שאין הכהנים מצווין לברך את ישראל בעשה אלא פעם אחת, ואע"פ כן אי בעי הדר ומצלי אין בזה משום בל תוסיף, וליכא למימר שעושה להוציא לאחרים, דליכא חיובא אישראל להתברך, מצוה דכהן הוא, אלא ודאי כדאמרן, ובתפלה גם כן התירו להתפלל כל היום דרך נדבה, אלא ודאי שכל שכופל מצוה שאינו חייב לכופלה ואינו עושה אותה להוציא לאחרים אסור לו לחזור ולברך עליה משום ברכה לבטלה אלא שבמקום שהתירו חכמים כגון תפלה דאיסור ברכה לבטלה מדבריהם והם אמרו, מעתה אין בכפילת תקיעות ראש השנה משום בל תוסיף אף לפי שיטת רבותינו בעלי התוספות, אי נמי והוא הנכון דכל שהוא בתקנת חז"ל אין בו משום בל תוסיף תדע שהרי ישנן בשמיני ע"פ חז"ל כנ"ל.

אבל מורי נר"ו מפרש בשם רבינו הגדול ז"ל דכל היכא דאמרינן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ליכא משום בל תוסיף כההיא דלעיל ודפרק אלו הן הנחנקין ולא מפקינן להו מפשטיהו, ובהכי לא קשיא מידי בתקיעות של ר"ה, ומה שאמרו בכהן שעלה לדוכן והוסיף אחת משלו שעובר בבל תוסיף ולא אמרינן דכל ברכה וברכה בלחודה קיימא, שאני התם שצריך פרישת כפים וכיון שהכל עושה עם פרישת כפים הוה ליה כלולב דרבי יהודה שהוא צריך אגד ולא אמרינן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, והישן בשמיני לא חשיב דקאי לחודיה כיון שכל הימים רצופים ואין הפסק בנתיים, והא דאמרינן הכא דאין מוסיפין עליהם אפילו לרבנן ולא אמרינן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי, לאו מדאורייתא אלא מדרבנן דלמא אתי למסרך ואפילו הכי ממינו מוסיפין ואפילו מדרבנן משום נוי דבהא לא חיישינן לסירכא, ואפילו הדס שאינו עבות כיון שהוא ממינו שהעבות ושאינו עבות הכל נעשה באילן אחד אין חוששין בו דלא גרע מסיב ודקלא דחשיב ליה רבי יהודה מינו, וכן יש לפרש לשיטת התוספות לפי המנהג, אבל עדיין אני מפקפק דאתו למסרך.

הסבר הסוגיה

"ארבעת מינין שבלולב כשם שאין פוחתין מהן כך אין מוסיפין עליהן".

[ברייטא לא.]

הברייטא אומרת שאין פוחתים מארבעת המינים של הלולב, ואין מוסיפים עליהם. שואלת הגמ' פשיטא, ומתרצת שהיתה הוה אמינא שלרבי יהודה הסובר שלולב צריך אגד, אין איסור בהוספת מין חמישי מחוץ לאגד, "דהאי לחודא קאי והאי לחודא קאי", קא

משמע לן שלא אומרים "האי לחודא קאי והאי לחודא קאי", ואף בהוספת מין חמישי מחוץ לאגד יש איסור בל תוסיף.

הראשונים מקשים שגמ' זו סותרת את הגמ' במסכת סנהדרין [פח:] האומרת שהוספת מין חמישי פוסלת את המצוה רק לשיטת רבי יהודה שלולב צריך אגד, ואינה פוסלת את המצוה לשיטת רבנן שלולב אינו צריך אגד, ו"האי לחודא קאי והאי לחודא קאי".

נחלקו הראשונים בתירוץ הסתירה:

תוס' בסנהדרין [ד"ה אין] מתירן שמהתורה אמרינן "האי לחודא קאי והאי לחודא קאי", ולרבנן שלולב אינו צריך אגד אין איסור בל תוסיף בהוספת מין חמישי בלולב. האיסור המובא בגמ' בסוכה להוסיף מין חמישי מחוץ לאגד, הוא איסור דרבנן בלבד.

תוס' בסוכה [ד"ה הואיל] סובר שלא אמרינן בארבעת המינים "האי לחודא קאי והאי לחודא קאי", והנוטל מין חמישי עובר על בל תוסיף מהתורה, אפילו שנוטלו מחוץ לאגד. הגמ' בסנהדרין שאומרת "האי לחודא קאי והאי לחודא קאי", אינה עוסקת באיסור בל תוסיף אלא בפסילת המצוה. לשיטת רבי יהודה שלולב צריך אגד, הנוטל מין חמישי בתוך האגד פוסל את המצוה. הנוטל מין חמישי, לשיטת רבנן שלולב אין צריך אגד, אינו פוסל את המצוה.

תירוצי הראשונים מבוססים על הבנות יסוד באיסור בל תוסיף. כדי לעמוד על הבנות אלו יש להבין נקודת יסוד באיסור בל תוסיף. כל הדיונים בגמ' על איסור בל תוסיף עוסקים בהוספה במצוה מתרי"ג מצוות. ישן בסוכה בשמיני [ר"כ כח:], כהן המברך ברכה נוספת [שם], ניתנים במתנה אחת שנתן בארבע מתנות [שם], נוטל מין נוסף בלולב [לא:], מוסיף חוטים לציצית [סנהדרין פח:], מוסיף בתים לתפילין [שם], נוטל שני זוגות תפילין [עירובין צו:]. נשאלת השאלה מה דינו של אדם הבודה מצוה מלבו, האם הוא עובר על בל תוסיף? מסבירא ניתן לומר שאיסור בל תוסיף מתייחס להוספת מצוה בלבד, ולמצוה שאדם בודה מלבו אין שם מצוה, ולכן לא עוברים עליה בבל תוסיף [דוגמא להמחשה בלבד: אדם שקובע לעצמו מנהג קבוע שהוא ישן כל יום שעתים בצהריים, האם עובר על כך בבל תוסיף? ! ניתן לומר שאם הוא ישן להנאתו אין איסור, אבל אם הוא מכריז על דבר זה כמצוה, הוא יעבור בבל תוסיף. ניתן לומר שכיוון שלמעשה אין שם של מעשה מצוה, הכרזתו אינה מועילה ואינה מורידה].

הראשונים נחלקו בדיון זה:

הרמב"ן [ע"ה דברים ד, ב] אומר בפירוש, שעוברים על בל תוסיף גם על מצוה שאדם בודה מלבו. הגרי"ד סולוביצ'יק [רשימות שיעורים לא:] מדייק מהרמב"ם [הל' ממרים פ"ב ה"ט] והראב"ד [שם] שהם חולקים על הרמב"ן. הראב"ד סובר שאין עוברים על מצוה שאדם בודה מלבו, אלא רק על הוספה במצוה מתרי"ג מצוות. הרמב"ם סובר שלבית דין יש תוקף לתקן תקנות, ולכן אם הם מחדשים הלכה שאינה כתובה בתורה [והם טוענים שהיא אסורה מדין תורה], עוברים עליה בבל תוסיף, ואדם פרטי שאין לתקנותיו תוקף הלכתי, אינו עובר בבל תוסיף על מצוה שבודה מלבו.

לפי שיטת הרמב"ם והראב"ד, שעוברים בבל תוסיף רק על עשיית מעשה מצוה, קשה כיצד ניתן לעבור על בל תוסיף, אם עושה דבר שהתורה צותה, הרי עושה מצוה, ואם עושה דבר שהתורה לא צותה, הרי עושה דבר שבורה מלבדו, ואין על מעשיו שם מצוה?

בתשובה לשאלה זו נחלקו התוס' בסוכה והתוס' בסנהדרין. תוס' בסנהדרין סובר שבכל מקרה "דהאי לחודא קאי והאי לחודא קאי", אין למעשה הנוסף שם של מעשה מצוה, ולא עוברים עליו בבל תוסיף, ורק במקום שהמעשה הנוסף נכלל בחפצא של מעשה המצוה, עוברים עליו בבל תוסיף. לפיכך, לדעת רבי יהודה הסובר שלולב צריך אגד, האגד מגדיר את כל האגוד בו כחלק מהחפצא של המצוה, ולכן המוסיף מין נוסף בתוך האגד יוצר חפצא של מצוה החורג מציורי התורה, והוא עובר על בל תוסיף. לדעת רבנן הסוברים שלולב אין צריך אגד, המין הנוסף שניטל יחד עם ארבעת המינים אינו נכלל בחפצא של מצוה ארבעת המינים, וממילא הוא קיים מצוה ארבעת המינים כהלכתה, המין הנוסף הוא מין שהוא בורה מלבדו, ואין עליו איסור בל תוסיף [הריטב"א לא: ד"ה אמר מר מקשה על שיטה זו מדין ישן בסוכה בשמיני שעובר בבל תוסיף, שלא אומרים שם "דהאי לחודא קאי והאי לחודא קאי". והוא מתוך "כיוון שכל הימים רצופים ואין הפסק בנתיים" לא אמרין "דהאי לחודא קאי והאי לחודא קאי". לא הבנתי את החילוק בין חמישה מינים האחרים יחד, לבין שמונת הימים שאין בהם הפסק].

תוס' בסוכה חולק על התוס' בסנהדרין, ולדעתו מעשה הנטילה יחד של ארבעת המינים יחד עם מין חמישי, מגדיר את כולם כמעשה מצוה, וכיוון שנטל מין נוסף, עובר בבל תוסיף [ניתן להסביר את שני התוספות גם לפי שיטת הרמב"ם. איסור בדיית מצוה הוא רק כשמתכוון להוסיף מצוה על המצוות, איסור בל תוסיף במעשה של מצוה הוא אף כשאין לו כוונה מפורשת להוסיף על מצוות התורה].

נקודה חשובה נוספת בהגדרת איסור בל תוסיף היא האם האיסור רק כשמתכוון לשם מצוה או אפילו כשכוונתו לדבר אחר. הגמ' במסכת ראש השנה [כח:] אומרת, שאם עושה מצוה שלא בזמן המצוה [ישן בסוכה בשמיני עצרת] עובר רק אם התכוון למצוה, אם עושה מצוה בזמן המצוה עובר עליה אף אם אינו מתכוון למצוה. החילוק של הגמ' ברור. בזמן המצוה יש למצוה שם מעשה מצוה, ולכן אין צריך כוונה לעבור בבל תוסיף, לאחר זמן המצוה אין למצוה שם של מעשה מצוה, ורק כוונה לשם מצוה מגדירה את המעשה כמעשה מצוה, שניתן לעבור עליו בבל תוסיף.

הריטב"א [לא: ד"ה אמר מר] מבאר, שאם מוסיף לשם המצוה שצותה התורה, אינו עובר על התוספת שלו בבל תוסיף. לפיכך אם מוסיף מין נוסף כנוי למצוה ארבעת המינים, או שמוסיף מפני ספק קיום המצוה [כגון אנו שתוקעים שלוש קולות ולא תשעה שצותה התורה] אינו עובר בבל תוסיף [הריטב"א אומר, שלבי"ד מותר להוסיף כגדר, אף אם לאדם פרטי אסור. סברא זו הפוכה מסברת הרמב"ם].

הראשונים נחלקו האם יש איסור בל תוסיף בהוספת כמות, האם המוסיף לולב כמוסיף מין אחר, ועוברים עליו בבל תוסיף [לפחות לרבי יהודה שלולב צריך אגד], או שאין איסור בל תוסיף בהוספת כמות. הר"ן [טז: באלפס ד"ה תניא] סובר שיש איסור בל תוסיף בהוספת כמות, ולדעת רבי יהודה המוסיף לולב נוסף או הדס נוסף עובר בבל תוסיף. רבנן סוברים שהוספת

מין נוסף אסורה מדרבנן, ועל הוספת כמות לא גזרו חכמים. הרא"ש [סי' יד] חולק ולדעתו אין בל תוסיף על הוספת כמות. הריטב"א [נד"ה אמר מר] סובר שדין בל תוסיף על הוספת כמות, תלוי בהגדרת המצוה מהתורה. במקום שהתורה קבעה כמות מינימום, אין איסור בל תוסיף על הוספת כמות, במקום שהכמות היא חלק מהגדרת המצוה, יש בל תוסיף על הוספת כמות. לדעתו כמות המינים שבלולב היא כמות מינימום, ולכן אין בל תוסיף על הוספת כמות.

שיטת הרמב"ם בהוספה על הכמות של המינים קובעת ברכה לעצמה. הרמב"ם [הל' לולב פ"ז ה"ז] פוסק: "כמה נוטל מהן, לולב אחד ואתרוג אחד ושני בדי ערבה ושלשה בדי הדס, ואם רצה להוסיף בהדס כדי שתהיה אגודה גדולה מוסיף ונוי מצוה הוא, אבל שאר המינים אין מוסיפין על מינים ואין גורעין מהן ואם הוסיף או גרע [לא] פסל". הרמב"ם פוסק שמותר להוסיף הדסים, כיוון שיש בהוספה זו נוי מצוה, אבל בשאר מינים אין להוסיף. מוסיף הרמב"ם "ואם הוסיף או גרע פסל" – בהוספת כמות עוברים על בל תוסיף ומבטלים את המצוה. הכסף משנה מביא תשובת רבי אברהם בן הרמב"ם, שהרמב"ם חזר בו ותיקן ל"אם הוסיף או גרע לא פסל" – הוספת כמות אינה פוסלת את המצוה. לא ברור האם אין להוסיף מדאורייתא, מדין בל תוסיף, או רק מדרבנן.

סיכום

יש שני סוגים של "בל תוסיף":

א. הוספת מצוה חדשה שהתורה לא צותה.

ב. הוספה של מצוה מתרי"ג מצוות או הוספה בעשיית מצוה מתרי"ג מצוות.

בדין הראשון נחלקו הראשונים, הרמב"ן סובר שיש בו איסור בל תוסיף, הראב"ד סובר שאין בו איסור בל תוסיף, והרמב"ם סובר שאם נעשה על ידי אדם פרטי אין בו איסור בל תוסיף, ואם נעשה על ידי בית דין יש בו איסור בל תוסיף. בדין השני יש איסור בל תוסיף לכולי עלמא.

הראשונים נחלקו בגדרי איסור בל תוסיף בעשיית מצוה מתרי"ג מצוות:

תוס' בסוכה סובר שבכל תוספת על עשיית מצוה יש איסור בל תוסיף, ולכן אם נוטל חמישה מינים עובר על האיסור אפילו לשיטת רבנן, שלולב אין צריך אגד. תוס' בסנהדרין סובר שיש איסור בל תוסיף רק כשמשנה את עצם המצוה, ולא כשמוסיף בשעת עשיית המצוה, ולכן אם נוטל חמישה מינים עובר על בל תוסיף רק לשיטת רבי יהודה, שלולב צריך אגד, ואגידת חמישה מינים יחד, יוצרת מצוה שונה מהמצוה שצותה התורה.

נחלקו הראשונים האם מותר להוסיף בכמות המינים של ארבעת המינים:

הר"ן סובר שאסור, ואם מגדיל את כמות המינים בתוך האגד [לר' יהודה] עובר על איסור בל תוסיף.

הרא"ש סובר שמותר, כיוון שבהוספת כמות אין איסור בל תוסיף.

הריטב"א סובר שמותר, כיוון שכמות המינים שבלולב, היא כמות מינימום בלבד.

הלכה

השו"ע [סי' תרנא סע' יד] פוסק שאם מוסיפים מין נוסף בלולב עוברים על איסור בל תוסיף [לא מפורש בדבריו האם עוברים מהתורה כשיטת התוס' בסוכה, או מדרבנן כשיטת התוס' בסנהדרין].
השו"ע [סע' טו] פוסק שאין להוסיף על לולב אחד ועל אתרוג אחד אבל ניתן להוסיף ערבות והדסים, והמדקדקים אינם מוסיפים כלל.